

POLICY PAPERS

Nr 4/2009

Warszawa, luty 2009

Dominik JANKOWSKI

WPLYW PAKIETÓW KONIUNKTURALNYCH NA GOSPODARKĘ I SCENĘ POLITYCZNĄ NIEMIEC

Przyjęty w listopadzie ubiegłego roku pierwszy pakiet koniunkturalny, wraz z finalizowanym obecnie drugim pakietem, stanowią podstawę niemieckiej reakcji na światowy kryzys finansowy. O ile jednak wpływ obu programów na niemiecką gospodarkę będzie niewspółmiernie mały w stosunku do poniesionych kosztów, o tyle można się spodziewać, iż wraz ze zbliżającymi się wyborami parlamentarnymi oba pakiety zostaną wykorzystane w ferworze walki politycznej. Tym bardziej, iż stały się już symbolem przewartościowania niemieckich poglądów na ekonomię, w których dotychczas preferowano rozwiązania liberalne nad interwencjonizm państwowy.

Wpływ pakietów na gospodarkę RFN

Światowy kryzys gospodarczy i finansowy dotknął w sposób znaczący proeksportową gospodarkę niemiecką, głównie w wyniku spadającego światowego popytu na wytwarzane w RFN towary¹. Ponadto ostrożność niemieckich konsumentów znacznie zahamowała popyt wewnętrzny. Tym samym rząd niemiecki podjął decyzję o konieczności ratowania gospodarki przy pomocy pakietów koniunkturalnych, mających przede wszystkim pobudzić popyt wewnętrzny i doprowadzić do wzrostu poziomu inwestycji. Wysokość zarówno pierwszego (ok. 32 mld euro), jak i drugiego pakietu (ok. 50 mld euro) jest zdecydowanie zbyt niska, by realnie odwrócić recesyjny trend w gospodarce niemieckiej². O ile pierwszy pakiet, opierający się w głównej mierze na dopłatach do odsetek, gwarancjach kredytowych i ulgach podatkowych³, był krytykowany przede wszystkim za brak innowacyjności, o tyle najważniejszym zarzutem wobec drugiego (inwestycje w infrastrukturę, obniżka podatków i składek na kasę chorych⁴) jest jego kompromisowy charakter, wynikający z różnic w poglądach gospodarczych między CDU, CSU i SPD. Ponadto drugi pakiet antykryzysowy w zasadzie przesądził o tym, że Niemcom nie uda się do 2010 roku zrównoważyć budżetu, co jeszcze w listopadzie 2008 roku było priorytetem rządu kanclerz Angeli Merkel. Tym samym zwiększenie zadłużenia państwa do największego w historii poziomu 50 mld euro jest z pewnością działaniem nadmiernym w stosunku do spodziewanych efektów. Poza tym kolejne odsunięcie w czasie spełnienia kryterium z Maastricht dotyczącego maksymalnie 3-procentowego poziomu deficytu budżetowego osłabi i tak już poważnie nadwyrężoną pozycję Niemiec na arenie europejskiej. Dotychczasowy brak zgody Berlina na podjęcie działań antykryzysowych na poziomie unijnym, w obawie przed powiększeniem deficytu budżetowego, w kontekście decyzji o uruchomieniu drugiego pakietu gospodarczego powinien być jasnym sygnałem dla pozostałych państw członkowskich UE, iż Niemcy odwracają się ostatecznie od ponoszenia kosztów unijnej integracji.

¹ J. Gotkowska, *Ostrożna polityka gospodarcza RFN wzbudza krytykę w RFN i UE*, „BEST OSW” nr 39(73)/2008 z dnia 3 grudnia 2008, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2008, s. 4.

² Więcej patrz: T. Straubhaar, *Wieso sich das Konjunkturpaket nicht rechnet*, „HWWI Standpunkt“ nr 94 z dnia 15 stycznia 2009, Hamburgisches WeltWirtschaftsInstitut, Hamburg 2009. <http://www.hwwi.de/uploads/tx_wilpubdb/HWWI_Standpunkt94.pdf>.

³ S. Płóciennik, *Reperkusje światowego kryzysu dla RFN*, „BEST OSW” nr 36(70)/2008 z dnia 5 listopada 2008, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2008, s. 2.

⁴ *Drugi pakiet antykryzysowy rządu RFN*, „BEST OSW” nr 2(77)/2009 z dnia 14 stycznia 2009, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2009, s. 7.

Choć zapowiedź drugiego pakietu koniunkturalnego wpłynęła pozytywnie na inwestorów⁵, co spowodowało ponowny wzrost ich zaufania do rynku, przyjęcie programów naprawczych nie spowoduje zmian w gospodarce niemieckiej w 2009 roku. Po pierwsze, według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego PKB Niemiec zmniejszy się o 2,5 %, co o 0,5 % przekracza planowany średni poziom dla strefy euro⁶. Po drugie przewidywany jest dalszy znaczny spadek inwestycji. Kluczowym sygnałem dla losów gospodarki RFN będzie zatem przedstawienie przez kanclerz Angelę Merkel planu spłacenia zadłużenia, co w kontekście zbliżających się wyborów niechybnie wpłynie na równowagę sił na niemieckiej scenie politycznej.

Wpływ pakietów na scenę polityczną RFN

Jak przewiduje zarówno rząd niemiecki, jak i eksperci Hamburgisches WeltWirtschaftsinstitut, pierwsze sygnały dotyczące rzeczywistej skuteczności pakietów koniunkturalnych dotrą do rynku w połowie 2009 roku, czyli w szczytowym okresie kampanii wyborczej do Bundestagu. Tym samym staną się one z pewnością elementem walki politycznej i mogą wpłynąć, w ograniczonym jednak zakresie, na ostateczny wynik wyborów. O ile bowiem koalicja CDU/CSU/SPD potrafiła przy okazji pierwszego pakietu koniunkturalnego przedłożyć rację stanu nad partykularne interesy partyjne, o tyle drugi program naprawczy ujawnił nie tylko podziały na linii CDU-SPD, ale także wewnątrz partii kanclerz Angeli Merkel⁷.

Przewidywany nieznaczny wpływ pakietów koniunkturalnych na poprawę stanu gospodarki niemieckiej może zatem zwiększyć poparcie dla kandydata SPD na kanclerza Franka-Waltera Steinmeiera. W kontekście porażki SPD w wyborach regionalnych w Hesji, która osłabiła partię w skali całej federacji, taki rozwój wydarzeń jest jak najbardziej pożądany. Ponadto pozycja kanclerz Angeli Merkel, podważana w ostatnim czasie przez część polityków CDU, może dodatkowo ulec osłabieniu w wyniku ideologicznego przewartościowania w niemieckim spojrzeniu na gospodarkę. Odejście od

⁵ R. Atkins, *German investor confidence rises*, "Financial Times" z dnia 21 stycznia 2009, s. 6.

⁶ C. Andersen, *Germany Faces Extended Downturn Despite Stimulus*, "IMF Survey Magazine" z dnia 22 stycznia 2009. <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2009/CAR012209A.htm>>.

⁷ Więcej patrz: G. Banas, *Auf schwankendem Boden*, „FAZ” z dnia 26 stycznia 2009, s. 1.; *Beschleunigtes Verfahren für Konjunkturpaket*, „FAZ” z dnia 17 stycznia 2009, s. 5.; P. Saint-Paul, *Le seconde plan de relance allemand déjà critiqué*, „Le Figaro” z dnia 14 stycznia 2009, s. 22.

propagowanego od ponad dwóch dekad liberalizmu i przesunięcie środka ciężkości w stronę aktywniejszej obecności państwa w gospodarce niebezpiecznie zbliża działania CDU w stronę stanowiska SPD, co jest sytuacją niepożądaną w kontekście wyborów parlamentarnych, gdzie o wyniku decydują przede wszystkim różnice programowe. Ponadto pozycję CDU może osłabić również wzrost poparcia dla mniejszych partii, głoszących populistyczne hasła gospodarcze – takich jak „Die Linke” – co jest zjawiskiem charakterystycznym dla czasów kryzysu ekonomicznego.

Wnioski

- Koszty wprowadzenia w życie pakietów koniunkturalnych będą niewspółmiernie wysokie w stosunku do przewidywanych zysków, albowiem wpływ programów naprawczych na odwrócenie niekorzystnego trendu w gospodarce niemieckiej będzie bardzo ograniczony.
- Przyjęcie drugiego pakietu koniunkturalnego, przy braku poparcia Niemiec dla wspólnego unijnego planu antykryzysowego, jest znakiem iż RFN odchodzi od polityki ponoszenia ciężaru finansowego procesu integracji europejskiej.
- Przewidywany brak realnego wpływu pakietów koniunkturalnych na gospodarkę z pewnością nie poprawi notowań kanclerz Angeli Merkel w zbliżających się wyborach parlamentarnych. Jednocześnie należy spodziewać się wzrostu poparcia dla kandydata SPD i wyrównania szans obu partii w walce o zwycięstwo wyborcze.

* * *

* **Dominik Jankowski** – współpracownik Fundacji *Amicus Europae*; redaktor naczelny „Komentarza Międzynarodowego Pułaskiego” wydawanego przez Fundację im. Kazimierza Pułaskiego, członek redakcji kwartalnika „Nowe Sprawy Polityczne”. Absolwent Szkoły Głównej Handlowej na kierunkach stosunki międzynarodowe oraz zarządzanie i marketing. Obecnie kontynuuje naukę w Akademii Dyplomatycznej w Wiedniu.

Seria „POLICY PAPERS” Fundacji *Amicus Europae* to krótkie, syntetyczne analizy dotyczące najbardziej aktualnych problemów bezpieczeństwa międzynarodowego oraz sytuacji politycznej w kluczowych regionach i aspektach stosunków międzynarodowych na świecie.

Tezy przedstawiane w serii „POLICY PAPERS” Fundacji *Amicus Europae* odzwierciedlają wyłącznie poglądy ich autorów.

Nadrzędną misją Fundacji **AMICUS EUROPÆ** jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspieranie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.

FUNDACJA AMICUS EUROPÆ

**Al. Przyjaciół 8/5, 00-565 Warszawa,
TEL. +48 22 622 66 33, FAX +48 22 629 48 16
www.kwasniewskialeksander.pl
e-mail: fundacja@fae.pl**